

ἤρξατο ἡ μεγάλη αὐτῶν πρὸς μεσημβρίαν κίνησις, ἔσφρον ὁμως οὐδὲν ἦττον τήν τε αὐτονομίαν αὐτῶν καὶ τὴν ναυτικὴν πολιτικὴν ἐπίδοσιν. Τινὲς ἐξ αὐτῶν εἶχον μὲν πρὸ καιροῦ περιληφθῆ εἰς τὸ βοσπόριον λεγόμενον κράτος, εἰς ὃ περιεστάλη ἡ πάλαι ποτὲ εὐρυτάτη τοῦ Μιθριδάτου βασιλεία, ἀλλ' οἱ ἡγεμόνες τοῦ κράτους ἐκεῖνοι τοσοῦτον ἐσέβοντο τὰς εἰς τὴν ὑπερτάτην αὐτῶν κυριαρχίαν ὑπαγομένας ἑλληνίδας πόλεις ὥστε εἰς τὰς πρὸς ταύτας σχέσεις αὐτῶν ἀπεκάλουν ἑαυτοὺς ἀπλῶς ἄρχοντας, ἐνῶ πρὸς τοὺς ἄλλους ὑπῆκοους καὶ πρὸς τοὺς ξένους ἀνελάμβανον τὸ ὀγκῶδες ἐπώνυμον τοῦ βασιλέως τῶν βυσιλέων (1). Μετὰ δὲ τὴν ἐξασθένειν τοῦ βοσπορίου κράτος αἱ πόλεις ἐκεῖναι ἔτι πλείονα προσεκτήσαντο ἐπίδοσιν. Ἰδίως ἀξιωμαθόμενοι, ὡς ἐκ τῶν μέχρι τοῦ εσφζομένων μνημείων αὐτῶν, ὧν βροίθουσι σήμερον τὰ μουσεῖα τῆς μεσημβρινῆς Ρωσίας, εἶναι αἱ δύο βορειότατα κείμενα πόλεις, Χερσόνησος καὶ Ὀλβία. Ἡ Χερσόνησος, ἡ νῦν Σεβαστούπολις, ἦτο ἀποικία τῆς ἐν τῷ Πόντῳ Ἡρακλείας, κτίσματος καὶ αὐτῆς τῶν Μεγαρέων. Ὁ ἀρχαῖος ἑλληνικὸς βίος, ὁ κατὰ τὴν γ' καὶ τὴν δ' μετὰ Χριστὸν ἑκατονταετηρίδα τοσοῦτον ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι μαρανθεῖς, ἐφαίνετο καταφυγὸν ὡς εἰς ἄσυλον εἰς τὰς ὑπερβορείους ἐκεῖνας χώρας. Ἐπὶ τῆς παρακειμένης εἰς τὴν Χερσόνησον ἄκρας τοῦ Παρθενίου ὑφίστατο ἔτι ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, ἐν ᾧ ἐτελοῦντο πᾶσαι αἱ πάτριαι ἱεροτελεστῖαι. Τὰ νομίσματα τῆς πόλεως ἔφερον τὴν εἰκόνα τῆς θεοῦ. Δῆμος, βουλή, ἄρχοντες, στρατηγοί, ἀγορανόμοι, γυμνασιάρχαι, ἐξηκολούθουν ἐκκλησιάζοντες, βουλευόμενοι καὶ διοικούντες τὴν πόλιν. Οὐδ' ἦτο ψιλὸν ὄνομα ἡ διοίκησις αὕτη, διότι, ἔνεκα τῶν πρὸς τοὺς περίεξ βαρβάρους πολέμων, ἡ πόλις διετέλει ἀείποτε ἀξιόμαχος, μάλιστα δὲ ὀνομαστὴ ἦτο διὰ τὰς πολεμικὰς ἐκεῖνας μηχανὰς αἵτινες τὸ πάλαι ἀνεπλήρουν τὸ πυροβολικόν. Καὶ σφίζεται ἐπιγραφὴ ἀναγομένη εἰς τὰ τέλη τῆς γ' ἑκατονταετηρίδος καὶ διαιωνίζουσα τὴν εὐγνωμοσύνην τῆς πόλεως πρὸς Δημοκράτην τὸν Ἀριστογένοιο, ὅστις οὐ μόνον ἀγαθὸς αὐτῆς σύμβουλος ἀνεδείχθη καὶ ρήτωρ ἐπιφανῆς καὶ δις τὸ τοῦ ἄρχοντος ἀξίωμα ἔλαβεν ἀλλὰ καὶ ἰδίᾳ δαπάνῃ ἐπανειλημμένως ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος ἐπορευθῆ πρὸς τοὺς τότε τῶν Ρωμαίων βασιλεῖς. Ἡ δὲ Ὀλβία, οὐ μακρὰν τοῦ σημερινοῦ Ὀτσάκοφ, ἦτο κτίσμα Μιλησίων καὶ ἔσφζε περὶ τε τὸ πολίτευμα καὶ τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἦθη ἴχνη προφανῆ τῆς ἰωνικῆς αὐτῆς καταγωγῆς, ἅμα μὲν γενναίως ἀγωνισθεῖσα ἀείποτε πρὸς τοὺς ἐγχωρίους ἅμα δὲ πολλοὺς ἀναδείξασα καὶ ἐγκρίτους συγγραφεῖς. Ἰδίως δ' ἐτιμᾶτο ἐνταῦθα ὁ ὕπατος τῶν ἡρώων τοῦ ἑλληνισμοῦ, ὁ Ἀχιλλεύς, ὅστις καλεῖται ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς *Ποντάρχης* καὶ εἰς τιμὴν τοῦ ὀποίου ἐν Ὀλβίᾳ τε καὶ ἐν ἄλλαις πόλεσιν ὑπῆρχον ἠκοδομημένοι ναοὶ καὶ θυσίαι ἐτελοῦντο καὶ ἀγῶνες ποικίλοι καὶ λαμπροὶ ἐπανηγυρίζοντο. Ὡστε καθ' ὅλην τοῦ Εὐξείνου πόντου τὴν περιφέρειαν ὑφίσταντο εἰσέτι πόλεις ἑλληνίδες ἀκμαῖαι καὶ τινες μάλιστα πολὺ ἀκμαίωτεραι τοῦ Βυζαντίου. Ἀλλ' οὐδεμία ἐξ αὐτῶν ἔκειτο ὅσον τοῦτο εὐφυῶς πρὸς τὴν ὅλην τῶν ἑλληνικῶν χωρῶν κυριαρχίαν· οὐδεμία ἐκράτει ὡς αὐτὸ τὰς κλειῖς τῶν πυλῶν δι' ὧν συνήπτοντο αἱ τε δύο μεγάλαι ἑλληνικαὶ χερσόνησοι, ἡ ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἡ ἐν Ἀσίᾳ, καὶ αἱ δύο μεγάλαι ἑλληνικαὶ θάλασσαι, ὁ Εὐξείνος πόντος καὶ τὸ Αἰγαῖον πέλαγος.

Ἐπὶ τοῦ πολυειδῶς λοιπὸν ἐπιτηδείου τούτου χώρου ἀπεφάσιεν ὁ Κωνσταντῖνος νὰ ἐγείρῃ τὴν νέαν πρωτεύουσαν· καὶ ἐξετέλεσε τὴν ἀπόφασιν διὰ τῆς συνήθους αὐτῷ

(1) Βασιλεῖς βασιλέων ἐκάλουν ἑαυτοὺς οἱ ἡγεμόνες τῶν Πάρθων καὶ τῶν Ἀρμενίων, ἔτι δὲ καὶ οἱ Σασσανίδαι καὶ οἱ νῦν ἔτι κομμαθηνοὶ ἡγεμόνες τῆς Περσίας καλοῦνται σελὴν σάχ=βασιλεῖς βασιλέων.

